

معرفی کتاب

دکتر فریدون سیامک‌نژاد

نام کتاب:

اطلاع‌رسانی دارویی

نویسندگان:

دکتر خیراله غلامی، دکتر محمدرضا جوادی، میثم اسماعیلی

ناشر:

نشر دف

نوبت چاپ:

اول - ۱۳۹۰

قیمت:

۹۵۰۰ تومان

آدرس ناشر:

خیابان استاد مطهری، خیابان جم، کوچه حجت

کوچه دلفان، شماره ۱۱، واحد ۵، تلفن ۶۶۵۷۴۳۹۱

گروه مؤلفان کتاب در پیش‌گفتار خود، هدف نگارش را چنین نگاهشته‌اند:

پاسخگویی به سئوالات دارودرمانی از وظایف و مسؤولیت‌های مهم داروسازان و اعضای کادر درمانی است. با این‌که امکان دستیابی به منابع اطلاعات دارویی از طرف مردم و کادر حرفه‌ای درمان رو به افزایش است، اما نقش و مسؤولیت مراکز اطلاع‌رسانی دارویی نه تنها کمتر نشده بلکه با توجه به سرعت گسترش علوم پزشکی، در خیلی مواقع نیاز به دانستن و بهره‌مندی از علوم و دانش جدید بیش از گذشته احساس می‌شود. از این‌رو، پاسخگویی به سئوالات دارویی نه تنها به عنوان یک مسؤولیت حرفه‌ای بلکه به عنوان یک تخصص در رشته داروسازی مطرح گردیده است. در مجموعه پیش‌رو سعی شده، مهارت‌هایی که لازمه پاسخگویی به سئوالات دارویی است، به شکل علمی و عملی در اختیار خواننده قرار گیرد. گام اول در پاسخ‌دهی به سئوالات و مشاوره‌های دارودرمانی توانایی برقراری ارتباط با فرد سؤال‌کننده است. از این‌رو، این کتاب ابتدا مهارت‌های برقراری ارتباط و تکنیک‌های مؤثر در بهبود ایجاد رابطه با دیگران بررسی می‌گردد. روند پاسخگویی و تصمیم‌گیری براساس پزشکی مبتنی بر شواهد طرح‌ریزی شده است. از این‌رو فرد مشاور، داروساز و یا عضو کادر درمانی که خواهان فعالیت در مراکز اطلاع‌رسانی دارویی است، در مواجهه با سئوالات باید بهترین پاسخ و تصمیم را تنها بر پایه شواهد و مستندات اتخاذ نماید. فرایند پاسخگویی مبتنی بر مستندات، فرایندی چند

یکی از اصلی‌ترین وظایف داروسازان شاغل در داروخانه و اصولاً داروسازانی که در رابطه مستقیم با بیمار هستند، اطلاع‌رسانی دارویی و دادن اطلاعات صحیح و کاربردی به بیماران است. این مسأله از آن‌جا حایز اهمیت است که اطلاع‌رسانی به بیمار باعث می‌شود که دارو به درستی و به موقع مصرف شده و از بابت بهبودی بیماری، مقصود زودتر حادث گردد. هم‌چنین باید‌ها و نبایدهای مصرف همزمان مواد غذایی مختلف با دارو را بیمار مطلع گردد. باز هم از این منظر باید گفته شود که در بسیاری مواقع عدم اطلاع‌رسانی صحیح دارویی باعث می‌شود که نتیجه مطلوب از مصرف دارو حاصل نشده و این مسأله موجب بی‌اعتمادی پزشک و بیمار نسبت به داروی مصرفی خصوصاً داروهای تولید داخل گردد. مرکز داروپزشکی داروخانه سبزه‌آبان که زیرمجموعه دانشکده داروسازی دانشگاه علوم پزشکی تهران است، یکی از مهم‌ترین مراکز اطلاع‌رسانی دارویی می‌باشد.

کتاب فوق نیز در همین رابطه و در این مجموعه نگاهشته شده است. در تدوین این کتاب کمیته‌ای علمی وجود داشته که اعضای آن عبارتند از:

دکتر میرحامد حاجی میری، بورد تخصصی

داروسازی صنعتی

دکتر کاوه اسلامی، بورد تخصصی داروسازی بالینی

دکتر زهرا جهانگرد، بورد تخصصی داروسازی بالینی

دکتر لیلا کوتی، بورد تخصصی داروسازی بالینی

دکتر شهید امینی، بورد تخصصی داروسازی بالینی

دکتر نیایش محبی، بورد تخصصی داروسازی بالینی

دکتر طاهر انتظاری ملکی، دستیار داروسازی بالینی

مرحله‌ای است. در این مسیر پاسخگو قادر است با بیشترین دقت در کمترین زمان ممکن، در مورد دارودرمانی بیمار تصمیم‌گیری کند. این مراحل در قالب فصول مجزا در این مجموعه گردآوری شده است. مرحله اول طرح سؤال نهایی دارویی و بالینی است که از دشوارترین مراحل و سنگ بنای مراحل بعدی است. مرحله دوم، جستجو در منابع و متون تخصصی است. از این رو منابع اطلاع‌رسانی و روش‌های مختلف جستجو در این منابع در فصل مجزا و به طور کامل بررسی می‌شوند. ارزیابی متون تخصصی، تعیین کیفیت مستندات، نتیجه‌گیری و ارائه پاسخ سؤال اولیه از مراحل دیگر روند به کارگیری پاسخگویی مبتنی بر مستندات است. مهارت‌های لازم برای تعیین سؤال بالینی و همچنین روش پاسخ‌دهی و فرموله کردن پاسخ نیز در فصول مجزایی بحث می‌شود. در انتها نیز روش ثبت، پیگیری و ذکر موارد قانونی و اخلاقی ارائه گشته است.

امید است مجموعه حاضر بتواند برخی از نیازهای موجود در عرصه فعالیت در مراکز اطلاع‌رسانی دارویی را مرتفع سازد.

پیشاپیش از نظرات، پیشنهادات و انتقادات همکاران استقبال نموده و اطمینان می‌دهیم جهت بهبود روند اعتلای حرفه داروسازی و اطلاعات دارویی نظرات ایشان، مورد استفاده قرار خواهد گرفت.

کتاب در هشت فصل تدوین شده که هر یک از فصول آن مراحل مختلف و گوناگون اطلاع‌رسانی دارویی را تشریح کرده است. آخرین فصل کتاب

فصل مربوط به اخلاق پزشکی است. رعایت مسایل اخلاقی خصوصاً حفظ اسرار بیمار از اهمیت زیادی برخوردار است. قسمت‌هایی از این فصل را با هم مرور می‌کنیم:

یکی از بحث‌ها و سئوالاتی که همواره مطرح و مکرراً مورد سؤال است این است که فردی تلفنی یا با مراجعه به داروخانه درباره مورد مصرف یک دارو و یا یک بیماری سؤال می‌پرسد. اولین قدم شرح حال صحیح است و در شرح حال صحیح باید مشخص شود که سؤال کننده خود بیمار است یا یکی از وابستگان بیمار. در حالت دوم بحث افشا اسرار پیش می‌آید که این مسأله به خصوص در مورد برخی بیماری‌های عفونی، مقاربتی، صرع، MS بیماری‌های اعصاب و روان، سرطان، بیماری‌های پیشرونده، ناباروری و ... می‌تواند مشکل ساز باشد و متأسفانه دستورالعمل مشخصی در این رابطه وجود ندارد اما آنچه مسلم است پاسخ ما به سؤال کننده گاه می‌تواند باعث بروز مشکلاتی برای بیمار گردد و آنچه وی به هر دلیلی از اطرافیان خود پنهان نموده بر ملا گردد. همچنین ممکن است سؤال کننده از پاسخ ما علیه بیمار سوء استفاده نموده، مقاصد خاصی داشته باشد.

مثال: آقای جوانی با نسخه زیر به داروخانه مراجعه می‌نماید:

Rx

۱. Tab Lithium N=100 روزی ۳ عدد

در هنگام تحویل نسخه ایشان از شما در مورد این که این دارو "به چه درد می‌خورد؟" و برای درمان چه بیماری تجویز شده سؤال می‌نماید.

می‌گردند و صرفاً براساس نسخه و آنچه ما فکر می‌کنیم، بدون معاینه و شرح حال‌گیری نمی‌توان بیماری را تشخیص داد. (مثال: داروهای ضدصرع که هم برای درمان تشنج و هم برای پروفیلاکسی می‌گرن کاربرد دارند).

جهت تشخیص، سیر بیماری، شدت آن و اطلاع از وضع بیمار بایید فرد به پزشک ارجاع داده شود. در مواردی که فرد تماس گیرنده خود بیمار نیست (والدین، همسر، دوست، همکار و ...) و سؤال در رابطه با مورد مصرف داروهای خاص یا بیماری‌های خاص (ترامادول، ریتالین، قرص‌های ضدبارداری، داروهای اعصاب و روان، داروهای مغز و اعصاب، داروهای کمک‌کننده به باروری داروهای درمان‌کننده بیماری‌های مقاربتی یا واگیردار، اختلالات جنسی، باروری، ناباروری و ...) می‌باشد، از نظر اخلاقی پاسخگویی به چنین سئوالاتی افشای راز بیمار محسوب می‌گردد. پاسخ مناسب در این موارد این است که از خود فرد سؤال شود و یا با اجازه خود فرد از پزشک ایشان سؤال شود (بهتر است پاسخ به نحوی باشد که پیام رازداری را در نهایت احترام به تماس گیرنده برساند).

مثال: مادری با مرکز اطلاعات دارویی تماس گرفته و می‌گوید در وسایل فرزندش قرص ترامادول پیدا کرده و این دارو برای چه مشکلی است؟

لازم به تذکر است که از نظر اخلاقی بهتر است در ابتدا تمامی این‌گونه سئوالات حتماً از سؤال‌کننده پرسیده شود که داروی فوق را خود

وی برادر بیمار است. پاسخ ما چیست؟

چند جنبه در این‌جا مطرح است:

الف. بحث افشای راز بیمار

ب. وظیفه ما به عنوان داروساز در پاسخگویی

به سئوالات

در ایران این موضوع که داروی بیمار فقط باید به خود او تحویل داده شود مطرح نمی‌باشد و هر کسی می‌تواند نسخه فرد دیگری را دریافت نماید. باید دید که علت این که فرد چنین سئوالی می‌پرسد چیست. اگر سؤال‌کننده از بستگان نزدیک بیمار مانند پدر، مادر، همسر و ... باشد باید پزشک در مورد بیماری فرد به ایشان توضیح دهد زیرا دادن پاسخ از جانب داروساز می‌تواند مشکلاتی برای بیمار به همراه آورد.

از طرف دیگر می‌توان این پیش‌فرض را داشت که وقتی نسخه در دست فرد دیگری است به آن معناست که صاحب نسخه به آن فرد اعتماد دارد.

پس با توجه به این پیش‌فرض‌ها:

■ اعتماد بیمار به فرد حامل نسخه

■ سکوت قانون در این رابطه

■ وظیفه ما در پاسخگویی به سئوالات به عنوان داروساز

پاسخ ما به فردی غیر از خود بیمار (وابستگان درجه اول و در مواردی حتی خود بیمار) باید فقط در حد اطلاعات دارویی و نحوه مصرف دارو باشد و درباره تشخیص و بیماری نباید پاسخی داده شود زیرا:

الف. بحث افشای راز بیمار مطرح است.

ب. داروها برای بیماری‌ها و موارد متعددی تجویز

فرد استفاده می‌نماید و یا سؤال جهت داروی فرد دیگری است.

در مواردی که با شرح حال دقیق متوجه شویم داروهای مورد سؤال فرد داروهای درمان‌کننده بیماری ایدز و یا هیپاتیت B و ... می‌باشد و سؤال‌کننده همسر بیمار است و هیچگونه اطلاعی در مورد بیماری همسرش ندارد از آنجایی که احتمال انتقال از راه sexual وجود دارد می‌توان به وی تا این حد که این داروها معمولاً برای بیماری‌های عفونی قابل انتقال استفاده می‌شوند اطلاع داده شود.

در مواردی که فرد سؤال‌کننده خود بیمار می‌باشد از آنجایی که موارد مصرف داروها متفاوت است و امکان معاینه و شرح حال پزشکی از پشت تلفن میسر نیست توصیه می‌شود در پاسخ به این سؤال‌ات، اطلاعات در حد اطلاعات عمومی که در بروشور دارو نوشته شده و از آن احتمال سوء استفاده و خوددرمانی نمی‌رود در اختیار فرد قرار داده شود زیرا در نهایت هدف این است که اطلاعات ما به افراد فایده برساند و نه ضرر.

در مواردی که فرد با مرکز اطلاعات دارویی تماس گرفته و واژه انگلیسی نام یک بیماری و یا مخفف نام یک بیماری را می‌گوید و معنی آن را از ما می‌خواهد، از آنجایی که دانستن عناوین بیماری مشکل اورژانسی برای فرد نمی‌باشد و خدشه‌ای در روند درمان وی وارد نمی‌کند این گونه سؤالات نباید پاسخ داده شوند. پاسخ به این سؤالات تبعات منفی زیر را داراست: ممکن است بیماری مربوط به خود فرد نبوده و مشکل فرد دیگری افشا شود یا این که پزشک به هر دلیلی صلاح ندانسته که فرد از نوع بیماری مطلع گردد و یا شکی در تشخیص وی وجود داشته که هنوز برطرف نگردیده است. در خاتمه، ضمن تشکر از مرکز اطلاع‌رسانی داروپزشکی سبزه‌آبان برای ارسال این کتاب به پدیدآورندگان آن خسته نباشید گفته و استواری قدم‌هایشان را در راه کاستن از آلام بیماری از خداوند متعال مسألت می‌داریم.

ضمناً به تمامی همکاران داروساز و پزشک و همچنین مخاطبان رازی توصیه می‌کنیم که از داشتن و به کار بردن این کتاب غافل نشوند.

